

20. Addendum vero ulterius est simul prævidisse Deum, similiter sub conditione, ex omnibus aliis hominibus, si procrearentur sub tali ordine et providentia rerum, tam naturæ quam gratiæ, nullum præter electos fuisse salvandum, ex solo abusu suæ libertatis. Simulque sub eadem conditione prævidisse, si huic darentur talia auxilia tali tempore, fuisse saltem crediturum, dilecturum, vel operaturum, etc., quamvis non perseveraturum. Stante ergo hac præscientia conditionata, voluit quidem Deus nihilominus non dare his hominibus majora auxilia, vel ex eo solum quod ea non debebat, ut sese dominum et liberalem datorem suæ gratiæ ostenderet; simul tamen, vel ad eandem liberalitatem aliqua ex parte cum reprobis manifestandam, vel ad majorem justificationem judiciorum suorum, vel propter alios fines sibi cognitos, voluit fidem vel justitiam tali modo vel tali tempore reprobis communicare, quod sæpe etiam fit propter electos, vel propter consortium electorum. Nam hinc sæpe provenit illa mirabilis dispositio divinæ providentiæ, quæ omnem humanam rationem superat, quod huic nationi prædicetur Evangelium, et non illi; quod tali tempore relinquuntur homines in magnis tenebris ignorantæ suæ, et post longa sæcula illuminentur, etc. Sunt ergo hæc omnia supernaturalia aliquo specialiori modo ex prædefinitione Dei, quam naturalia; quamvis in electis dici possint esse ex primaria seu principali prædefinitione, in reprobis vero ex secundaria, ut declaratum est.

CAPUT XVIII.

EXPONUNTUR ET CONCILIANTUR VARIA PATRUM TESTIMONIA, PRÆSERTIM AUGUSTINI, CIRCA ELECTIONEM PRÆDESTINATORUM AD GLORIAM.

1. Ex his quæ hæcenus diximus, satisfactum est difficultati in principio decimi sexti capituli propositæ. Admittimus enim omnia quæ de electione prædestinatorum, et de infallibili providentia, qua in beatitudinem a Deo diriguntur, illa sententia sumit. Negamus tamen ad hujusmodi providentiæ genus necessariam esse physicam prædeterminationem, sed applicationem illius vocationis seu excitantis gratiæ, quam Deus infallibili scientia prænovit habituram effectum, si tali homini, tali tempore et modo illam tribuat.

2. *Patres Græci exponuntur.* — Solum su-

perest ut respondeamus ad testimonia Patrum, quæ adduximus pro illa sententia, quæ negabat electionem ad gloriam factam esse ante prævisa merita. Et quidem de Patribus Græcis, et de Hieronymo, Ambrosio, ac aliis antiquioribus Augustino, multi fatentur eos fuisse in illa sententia, quia, nondum exorta Pelagiana hæresi, non ita exacte de mysterio prædestinationis disputarunt, sicut Augustinus. Sed, sicut verum est eos non declarasse in particulari quæstionem hanc de prædestinatione, vel de electione ad gloriam ante prævisa merita, ita etiam est verum eos nunquam negasse, elegisse Deum prædestinatos absque eorum meritis, neque aliquid docuisse doctrinæ Augustini expresse contrarium. Unde sæpe Augustinus eos in suam sententiam adducere et interpretari conatur; vid. lib. 4. contr. duas epist. Pelag., c. 11, et lib. de Natura et gratia, c. 61 et seq., et lib. de Prædest. Sanctor., cap. 14; et lib. de Dono persev., cap. 19, ubi adducit Cyprianum, Gregorium Nazianzenum, et Ambrosium, cujus optima sunt illa verba super Lucam, in principio: *Quem Deus miseratur, et vocat; et illa Luc. 9: Deus quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit.* Nam in his satis significat Ambrosius electionem Dei gratuitam, seu voluntatem dandi fidem, penitentiam, aut gloriam, esse radicem omnis boni supernaturalis, quod Deus operatur in homine. Quum ergo hi Patres significant Deum neminem voluisse salvare, nisi ex præscientia meritorum, vel loquuntur solum de electione, quæ est per modum executionis, quam statim declarabo; vel certe solum significant Deum neminem elegisse salvandum, nisi per merita, non quod merita sint causa electionis, sed salutis, et ipsamet cadant sub eadem electionem; nam, quem Deus gratis eligit ad gloriam, gratis etiam eligit ad merita, quæ coronari possint per gloriæ consecutionem. Atque in hoc sensu, electio ad gloriam consequendam per merita supponit præscientiam meritorum, non absolutam, sed conditionatam; per quam non cognoscuntur ut causa vel ratio electionis, cum nondum præcognoscantur ut absolute futura, sed proponuntur tantum ut beneficia quæ Deus potest, cui voluerit, conferre, tanquam media ad gloriam obtinendam, vel tanquam finis proximus alicujus congruæ vocationis, quam Deus prænovit infallibilem habituram effectum, si conferatur.

Exponitur Augustini testimonium ex quæstione secunda ad Simplicianum.

3. Ad primum et difficile testimonium Augustini, Bellarm., lib. 2 de Grat. et lib. arb., cap. 15, existimat Augustinum in illo quidem loco illam docuisse sententiam, postea vero eam retractasse; nam quæstiones illas ad Simplicianum junior scripsit; senior vero effectus scripsit ad Sixtum et ad Paulinum epist. 105 et 106, et libros de Prædest. Sanct., de Don. persev., de Corrupt. et grat., in quibus contrariam docet sententiam. Verumtamen hæc responsio nonnullas patitur difficultates. Prima est, quia Augustinus, lib. 1 de Prædest. Sanctor., cap. 4, mentionem faciens illius quæstionis ad Simplicianum, eam maxime commendat, nam in ea dicit laboratum esse pro libero arbitrio, et gratiam Dei vicisse; et similia habet lib. 2 Retract., cap. 7, ubi totam quæstionem approbare videtur, cum nihil ex ea retractet. Secundo obstat, quia eundem modum loquendi, quem habet Augustinus in illa quæstione, videtur servare in superioribus libris, etiam in illis locis in quibus maxime videtur ponere electionem ad gloriam ante merita; nam libro de Corrupt. et gratia, cap. 7, sic inquit: *Electi sunt, quia secundum propositum vocati sunt, propositum autem non suum, sed Dei;* et infra: *Illi ergo electi, ut sæpe dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam prædestinati atque præsciti;* ergo etiam hoc loco significat propositum vocandi antecedere electionem et vocationem congruam, seu effectum talis vocationis prævisum, esse rationem electionis. Unde inferius de reprobis ait: *Non sunt secundum propositum vocati, ac per hoc neque electi.* Et lib. de Prædest. Sanct., cap. 17: *Intelligamus (inquit) vocationem, qua fiunt electi, id est, digni ut eligantur.* Et eodem modo dixit Prosper, lib. 2 de Voc. gent., cap. 10, alias 35: *Frustra dicitur quod ratio operandi non sit in electis, cum etiam ad hoc operentur ut electi sint.*

4. Possumus ergo aliter respondere Augustinum aliquando mutasse vel variasse loquendi modum, esto sententia ejus ubique sit eadem. Duplex enim electio distingui potest ex eodem Augustino, tractat. 68 in Joan.: una, per modum intentionis; alia, per modum executionis. Illa ergo antecedit merita; hæc vero fit ex meritis. Exponitur ergo Augustinus quod in illa quæstione ad Simplicianum

loquatur de electione executiva, qualis est illa de qua dicitur, Matth. 13: *Elegerunt bonos in casa, malos autem foras miserunt;* in aliis vero locis loquatur de intentione electionis seu prædestinationis. Sed huic interpretationi obstat, quod electio executiva est temporalis, nam est executio æternæ electionis, ut constat ex ipso Augustino, dicto tractat. 68 in Joan. At vero, in citato loco ad Simplicianum, aperte loquitur Augustinus de electione æterna, nam adducit testimonium Pauli, ad Ephes. 1: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem,* et ait, secundum præscientiam esse intelligendum. Respondetur tamen, in ipsamet æterna electione posse illas duas rationes distingui, ut etiam Bellarm. notavit, capite decimo quarto, ubi, interpretans locum Ambrosii: *Quos præscivit sibi devotos futuros, ipsos elegit ad æterna præmia,* primum exponit de electione temporali; deinde addit electionem æternam duobus modis considerari posse: uno modo, ut est intentio dandi gloriam; alio modo, ut est dispositio executionis, et quasi executio in mente divina. Priori ratione, inquit, antecedit electio, quia gloria in genere causæ finalis est prior quam bona opera; posteriori autem modo, subsequitur, et de electione sub hac posteriori ratione interpretatur dicta verba Ambrosii, et subdit eodem modo posse dicta Patrum Græcorum exponi, et cum Augustino conciliari. Miror ergo cur non eodem modo Augustinum exponi et secum conciliari posse viderit.

5. Præsertim cum multa sint quæ huic favent expositioni. Primum, quod Augustinus ibi hoc sumit principium, in quo totam doctrinam fundat: *Nemo eligitur, nisi jam distans ab illo qui rejicitur.* Quod de omni electione, etiam de illa quæ est per modum intentionis, intellectum, verum esse non potest; alias etiam electio ad primam gratiam efficacem vel vocationem congruam supponeret differentiam ejus cui datur, ab eo cui non datur, quod constat esse falsum, etiam in doctrina Augustini. Quia illa vocatio non supponit distantiam, sed facit; alias daretur ex parte nostra causa totius prædestinationis, etiam quoad primum effectum. Igitur necesse est intelligi de electione quoad ordinem vel dispositionem executionis. Deinde ibi distinguit Augustinus electionem a proposito, et loquitur de proposito, quod est radix vocationis congruæ et efficaciæ, quod non potest esse aliud, nisi propositum dandi gloriam, ut ex contextu constat, et supra ostensum est; ergo illud pro-

positum nihil est aliud, quam quod nos appellamus electionem per modum intentionis: ergo altera electio, quam dicit subsequi ex hoc proposito, necessario intelligenda est per modum executionis. Tandem ibi ait Augustinus, loquens de Jacob: *Non electus est ut fieret bonus, sed bonus factus eligi potuit*, in quibus verbis non solum videtur excludere electionem ad gloriam, sed etiam ad gratiam, vel ad fidem; at constat non potuisse id Augustinum dicere de electione per modum intentionis; ergo solum ibi declarat dispositionem executionis.

6. *Exponuntur alia Augustini testimonia.*

— Et hæc solutio satisfacere quidem videtur prædicto testimonio; tamen, ad intelligenda plura alia loca Augustini et aliorum Sanctorum, considerandum et annotandum occurrit, aliud esse hominem eligi, aliud fieri electum; sicut aliud est esse dignum electione, aliud esse (ut sic dicam) electioni conformem; nam esse electione dignum significat dignitatem illam antecedere electionem, et esse rationem ejus; esse vero electioni conformem, solum est talem fieri aut esse, qualis electus est, quod potest esse consequens ad electionem et effectus ejus. Sic ergo fieri electum, non semper significat idem quod eligi, neque idem quod fieri dignum electione, sed significare etiam potest fieri talem qualis electus est; non quia talis futurus fuerit, sed ut talis sit. In hoc ergo posteriori sensu accipi potest quod Augustinus ait de Prædest. Sanct., cap. 17: *Intelligamus vocationem qua fiunt electi, non qui eliguntur quia crediderunt, sed qui eliguntur ut credant*. Per vocationem enim dicuntur fieri electi, non quoad ipsam denominationem electorum, sed quoad terminum ejus, seu quoad dignitatem illam ad quam sunt electi. Sic videtur exposuisse Prosper citato loco, præmittit enim: *Deus, his quos eligit sine meritis, dat unde orrentur et meritis*; et statim subdit: *Frustra dicitur quod ratio operandi non sit in electis, cum ad hoc operentur ut electi sint*. Quid ergo est operari ut electi sint, nisi operari ut orrentur meritis ad quod electi sunt? In eodem ergo sensu accipiendum puto, quod dicto cap. 7 de Corrept. et grat. Augustinus dicit: *Electi sunt, quia secundum propositum vocati sunt*. Quamvis enim posset exponi, ut intelligatur secundum causam illationis, non rei; nam omnis qui secundum propositum vocatus est, electus est; tamen non est vocatio ratio electionis, sed e converso; quamvis (inquam) ita expo-

ni posset, tamen aptior videtur dicta expositio, ut esse electum non significet ibi idem quod eligi, sed esse talem, qualis per electionem destinatus est ut sit. Neque enim Augustinus dicere potuit, per vocationem fieri aliquem dignum electione, cum hoc expresse repugnet doctrinæ ejus, eodem capite; intelligit ergo per vocationem fieri hominem electioni conformem; in eodem ergo sensu ait illos esse electos, quia sunt secundum propositum vocati.

7. Sic intelliguntur optime verba Augustini, epist. 105, ubi interpretatur, *electionem gratiæ, id est, non debiti, et electionem qua eligendos facit ipse, non invenit*. Quod etiam repetit epist. 106, ubi similiter dicit hanc electionem divinam non supponere disparitatem in electis, sed facere. Denique dict. cap. 17 de Prædest. Sanct., tractans illud Apostoli, ad Ephes. 1: *Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem: Si propterea* (inquit) *dictum est, quia præscivit Deus credituros, non quia factururus fuerat ipse credentes, contra istam præscientiam Filius dicit: Non vos me elegistis, sed ego vos elegi; cum hoc potius præscierit Deus, quod ipsi eum fuerant electuri, ut ab illo mererentur eligi. Electi sunt itaque ante mundi constitutionem, ea prædestinatione in qua Deus sua futura facta præscivit; electi autem sunt de mundo, ea vocatione, qua Deus id quod prædestinavit implevit*. Igitur, ex mente Augustini, hoc modo fiunt electi per vocationem, scilicet, quantum ad terminum et effectum electionis æternæ, non quoad rationem ejus, prout fuit in prima Dei intentione. Unde subdit inferius: *Elegit Deus fideles, sed ut sint, non quia jam erant*; et adducit illud Jacobi 2: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et hæredes regni*, et concludit: *Eligendo ergo facit divites in fide sicut hæredes regni*; ergo antecedit electio ad fidem et ad regnum, et ratione illius utrumque accipit homo, et ita fit electus. Ac denique subjungit Augustinus verba notanda ad alia loca intelligenda: *Recte quippe in eis hoc eligere dicitur, quod ut in eis faciat, eos elegit*. Sic ergo dici potest Deus elegisse merita in prædestinatis, non quia eos propter merita elegerit, sed quia eos elegerit ad merita, quibus gloriam consequantur. Et juxta hanc phrasim locutionis intelligi etiam posset quod Augustinus dicit, in fine illius quæstionis ad Simplicianum, scilicet, *elegi a Deo voluntates*, nimirum non quæ præcedant, sed quæ sequantur electionem: quanquam eo loco, ut dixi, potius loquatur

Augustinus de electione quoad executionem, quam quoad intentionem.

8. Atque ex his facile exponuntur omnia talia testimonia Augustini in principio citata; nam, cum in sermone septimo de Verb. Domin., ait electionem esse et secundum gratiam, et secundum justitiam, sensus est, quoad intentionem esse gratiæ et solius voluntatis Dei, quoniam, ut ibidem dicit, quos voluit, hos elegit; quoad executionem vero esse justitiæ; et quoad hoc dicit illos eligi, qui de se non præsumunt. Rursus, quoties prædestinationi aut electioni Augustinus conjungit præscientiam meritorum, vel loquitur de executione, vel certe adjungit præscientiam, ut consequentem electionem, non ut antecedentem; nam, ut sæpe ait, præscivit Deus quod fuerat ipse factururus, præscientia nimirum absoluta, ante quam necesse est ut præcesserit conditionata; quia non posset Deus eligere hominem ad fidem et merita, nisi ante electionem præscisset modum quo poterat, si vellet, fidem dare et merita; et hoc ipsum est cognoscere illa ut futura sub conditione. Unde de hac etiam scientia sæpe Augustinus loquitur. Et ex his principiis facile erit unicuique cætera testimonia exponere, ne in singulis amplius immorari oporteat; plus enim quam existimarem, in hac disputatione de prædestinatione sum progressus, quamvis non sine causa; nam auctores contrariæ sententiæ in hac infallibilitate prædestinationis et electionis totum fere sententiæ fundamentum constituunt.

CAPUT XIX.

SATISFIT QUIBUSDAM NOVIS OBJECTIONIBUS CONTRA DOCTRINAM PRÆCEDENTIUM CAPITUM.

Post confectum hoc opus, aliud nuper in lucem editum ad manus nostras pervenit, in quo sententia illa, quam in his capitibus magis probavimus de electione prædestinatorum ante prævisa merita, variis modis impugnatur, et contraria ut vera stabilitur. Quorum impugnationum summam huic loco addendam existimavi, et quantæ sunt efficacitæ breviter ostendere, ut veritas, quam omnes sincere inquirimus, illustrior fiat.

1. *Ex eo quod Augustinus agat contra Semipelagianos, colligunt doctores quidam illum non loqui de electione ad gloriam.* — Primum igitur diligenter et erudite laboratum est in

explicando errore Massiliensium, et Semipelagianorum, seu eorum qui reliquæ Pelagianorum appellati sunt, cum quibus, post victoriam de Pelagianis obtentam, disputatio sumpta est ab Augustino, præsertim in lib. de Prædestinatione Sanctorum, et a Prospero et Hilario, discipulis ejus; ut hinc colligant de hac re, nimirum, an homines eligantur ad gloriam ex meritis, nullam fuisse Augustino controversiam cum Pelagianis aut eorum reliquiis; ideoque nunquam fuisse illius mentem docere, homines eligi ad gloriam sine prævisis meritis, sed ad gratiam et sanctitatem, et præcipue ad primum gratiæ auxilium, ante quod nullus potest esse in homine motus, quo illud a Deo impetret seu mereatur, in quo Semipelagiani solum ab Augustino dissidebant; atque ita nobis suadeant D. Augustinum nunquam docuisse, prædestinatos fuisse electos ad gloriam ante meritorum prævisionem, neque hoc pertinere ad gratiam Dei, quam ipse defendebat.

2. *Sed id non satis bene colligunt.* — Ego vero nunquam dubitavi in ea re fuisse dissidium Semipelagianorum cum Augustino, ut breviter, quantum huic operi satis esse judicavi, superius, hoc libro, cap. 2, num. 4 et sequentibus, declaravi. Necessitatem autem illius consecutionis non video; quasi vero nihil de donis gratiæ aut prædestinationis Dei docuerit Augustinus, nisi quæ directe sunt contraria erroribus quos impugnavit. Facile ergo concedam (quanquam alii rigorosius censeant) Augustinum non docuisse hanc sententiam tanquam in fide certam, neque in his, contra quos scribebat, oppositum, ut errorem damnasse; nego tamen inde fieri ut nunquam hanc sententiam docuerit. Nam, tractando controversias alias cum hæreticis, vel Catholicis non omnino recte sentientibus, consequenter multa docet et tractat quæ cum illis connexa sunt, quamvis non sint ita directe intenta. Hujusmodi autem est res hæc in qua nunc versamur. Quia Augustinus intendit, specialem illam providentiam, quam Deus habet cum prædestinatis, ortam esse ex speciali quadam dilectione efficaci et absoluta, qua illos persecutus est, non ex ipsorum prævisis meritis, sed ex sua gratuita voluntate; et indifferenter loquitur, dicens hanc dilectionem seu electionem fuisse ad gloriam et ad gratiam, vel, ut propriis ejus terminis utamur, *ut sint sancti, et regnent cum Christo, et ut salventur, seu vitam æternam consequantur*. Hæ namque locutiones omnes apud Augus-